

Nr 50.

Av herr **Eriesson** i Sörsjön m. fl., om beredande av dagarvode åt gode män vid vissa förrättningar enligt den s. k. dotalagen.

För att komma till rätta med de oeffterrättliga äganderätts- och arrenderingsförhållandena beträffande fastighetsbeståndet i övre Dalarna ha statsmakterna vidtagit särskilda åtgärder för att få till stånd omskifte å lämpligt avpassade skifteslag. Som resultat härav pågår för närvarande inom vissa delar av denna bygd en livlig omskiftesverksamhet enligt den så kallade dotalagen. Redan de mindre skifteslagen äro normalt av storleksordningen 5 000 å 10 000 hektar, medan det största skifteslag som nu är under omskifte, nämligen Sollerö socken, innehåller ej mindre än cirka 40 000 hektar. Liksom vid laga skiften i allmänhet verkställas dessa förrättningar regelmässigt av en lantmätare och två gode män för varje skifteslag. För biträde vid vissa åtgärder, som de ordinarie förrättningsmännen icke kunna medhinna ensamma, tillkallas ytterligare gode män (t. ex. vid ståndskogslikvid efter skifte).

Dalaskiftena äro synnerligen arbetskrävande. För att tillgodose behovet av lantmäteripersonal vid desamma ha inrättats fem särskilda skiftesorganisationer, var och en med en distriktslantmätare som chef. Av gode männen i orten kräva omskiftena på grund av förrättningarnas stora omfattning biträde i osedvanligt hög grad. Det är sålunda ej ovanligt att skiftesgodemännen haft att tjänstgöra 50 å 100 dagar under ett och samma kalenderår. I ett fall har det förekommit att skiftesgodeman tagits i anspråk mer än 150 dagar under ett år. I detta fall har f. ö. tjänstgöringen varit lika omfattande under två år å rad. Bortovaron från förvärvsarbete har sålunda under dessa båda år tillsammans överskridit 300 dagar.

God man åtnjuter icke annan gottgörelse än rese- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet klass II C (traktamente om 12 kronor för dag och 8 kronor för natt), vilken gottgörelse vid omskiftena enligt dotalagen gäldas av statsverket. Uppenbart är, att denna ersättning är helt otillräcklig. Fyra skiftesgodemän i övre Dalarna ha också i skrivelse till kungl. lantmäteristyrelsen den 15 september 1949 hemställt, att ersättningen till gode män vid större skiftesförrättningar måtte höjas. Styrelsen — till vilken tidigare riktats en framställning från Sveriges lantmätareförening om utredning rörande behovet av höjda ersättningar för gode män i allmänhet — har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 oktober 1949 på anförda skäl anhållit att en utredning måtte göras om ändrade grunder för ersättning till gode män vid lantmäteriförrättningar och liknande för-

troendemän. Styrelsen hemställde tillika att skiftesgodemännen vid de av statsmedel bekostade laga skiftena i Kopparbergs län måtte — i avvaktan på den begärda regleringen av godemansersättningarna i allmänhet — snarast möjligt beredas en provisorisk ersättningsförstärkning med förslagsvis fem kronor för varje tjänstgöringsdag. I styrelsens skrivelse framhölls bl. a., att god man som kallats att biträda vid förrättning icke kunde utan laga förfall vägra att inställa sig vid förrättningen. Dagtraktamentet till god man komme emellertid i regel att understiga daglönen för de hantlangare som toges i anspråk vid lantmäteriarbetena. För en arbetsdag om cirka 8 timmar finge man nämligen enligt gällande kollektivavtal räkna med en daglön av 13 å 15 kronor. Det vore därför uppenbart att redan inställelse till en enstaka förrättningsdag kunde innebära en ekonomisk uppoffring för god man. Förrättningsarbetet vore därjämte vanligen intensivast under de delar av året, då arbetsbelastningen inom jordbruket vore störst. Tydligt vore att en så omfattande tjänstgöring som den vissa dalagodemän nödgats underkasta sig medförde att deras vanliga arbetsuppgifter bleve eftersatta eller måste fullgöras av lejd arbetskraft. Givetvis vore det av vikt att gode männen erhöles kompensation härför, ty eljest syntes det på längre sikt möta svårigheter att som gode män erhålla de personer som ur allmän synpunkt vore bäst lämpade för uppgiften. Enligt lantmäteristyrelsens uppfattning vore det uppenbart, att nuvarande ersättningsgrunder icke kunde anses medföra tillräcklig kompensation. Detta gällde i första hand beträffande skiftesgodemännen vid större laga skiften. För gode männen i övrigt vore situationen icke lika allvarlig. Det torde dock, uttalade styrelsen, vara olämpligt att införa någon gradering av godemansersättningen efter det antal förrättningsdagar vederbörande biträdd under kalenderåret.

Frågan om en allmän reglering av ersättningen till god man, vilken ersättning vid lantmäteriförrättningar i allmänhet gäldas av jordägarna, torde äga samband med spörsmålet om förbättring av ersättningen till nämndeman. Statsmakterna torde ha godtagit den principen att nämndemansuppdraget icke bör övergå till en arvodesbefattning utan alltjämt bör bibehålla karaktären av ett heders- och förtroendeuppdrag, men att det icke kan anses tillfredsställande att enskilda personer för fullgörande av detta förtroendeuppdrag vidkännas kostnader och att valet därigenom i realiteten begränsas till dem som äga ekonomiska förutsättningar att mottaga uppdraget. I en vid 1945 års riksdag väckt motion (II: 28) föreslogs, att nämndeman — utöver resekostnads- och traktamentsersättning — skulle tillerkännas ett dagarvode om 8 kronor. Riksdagen, som i anledning av motionen uttalade att bestämmelserna om traktamentsersättning till nämndeman icke vore fullt tillfredsställande, fann frågan om ersättning till nämndeman böra göras till föremål för ytterligare överväganden av Kungl. Maj:t samt förklarade sig förutsätta att förslag i ämnet skulle föreläggas följande

års riksdag. Så skedde dock ej. Frågan behandlades därpå även vid 1947 års lagtima riksdag (se hithörande statsverksproposition II ht. s. 18 f.) men ställdes även då på framtiden.

Det må vidare erinras om att dagarvode sedan länge utgått till en närstående grupp förtroendemän, nämligen vattenrättsnämndemännen. Dag-arvodet till dessa höjdes genom beslut av 1949 års riksdag till 30 kronor. Såsom motiv för denna höjning refererades i statsverkspropositionen följande motiv (II ht. s. 45 f.):

»Dagarvodet till vattenrättsnämndeman, vilket sedan år 1923 utgår med 15 kronor, föreslås höjt till 30 kronor. Redan penningvärdets förändring under tiden efter 1923 motiverar en höjning av arvodet. Vattendomstol utgör vidare en kollegial domstol, vari samtliga ledamöter ha lika rösträtt. Den sakkunskap — speciellt avseende jordbruk, skogsbruk och andra förhållanden i orten — som vattenrättsnämndemännen tillföra domstolen är av så stort värde, att det utgående dagarvodet framstår såsom alltför anspråkslöst. De omfattande skadevärderingar, som i större mål f. n. utföras med medverkan av vattenrättsnämndemännen, skulle ställa sig avsevärt dyrare för sökandeparterna, om man — i syfte att begränsa vattenrättsnämndemännens tjänstgöring — tillkallade särskilda sakkunniga att biträda med värderingarna. Vid övervägande av dagarvodets skälighet bör hänsyn även tagas därtill att vattenrättsnämndemännens resor till och från sammanträden, syner och undersökningar ofta föranleda avsevärd tidspilla, för vilken ingen ersättning utgår. På grund av det begränsade antalet vattenrättsnämndemän och nödvändigheten att samma nämndemän tjänstgöra under ett måls hela behandling kan tjänstgöringsskyldigheten för vattenrättsnämndemännen bli högst betungande.»

Flertalet av de förhållanden som åberopades såsom stöd för höjningen av dagarvodet till vattenrättsnämndemännen kunna också andragas såsom skäl att redan nu — och sålunda utan att avvakta regleringen av nämndemansersättningarna — tillerkänna gode männen vid omskiftena enligt dala-lagen förhöjd ersättning. Det ligger i öppen dag att den radikala omstöpning inom skifteslaget, som omskiftena innebära, ställer gode männen inför uppgifter av stor betydelse och mycket grannliga natur. Gode männen ha i den dömande verksamhet, som de tillsammans med lantmätaren utöva i skiftesärendet, individuell rösträtt och äro sålunda härutinnan jämställda med vattenrättsnämndemännen. Uppdraget torde emellertid liksom uppdraget att vara nämndeman alltfört böra ha karaktären av ett förtroendeuppdrag. Så mycket större bör emellertid anledningen vara för det allmänna att hålla gode männen skadeslösa åtminstone för den direkta minskning i utbytet av deras förvärvsarbete, som måste uppkomma till följd av deras omfattande medverkan vid omskiftena. Att även för kortare tid uppskjuta lösningen av denna ersättningsfråga synes obilligt, och ej heller torde den samma kräva särskild utredning med hänsyn till dess begränsade ekonomiska betydelse.

Beträffande slutligen det provisoriska dagarvodets storlek torde det av

lantmäteristyrelsen föreslagna beloppet 5 kronor böra höjas redan med hänsyn till den stegring av daglönen till lejd arbetskraft som skett sedan styrelsens förslag framfördes. Styrelsen hade, såsom av framställningen framgår, icke heller tänkt sig den förut föreslagna begränsningen av det dagantal för vilket dagarvode bör utgå. Det synes sålunda vara rimligt att dagarvodet i fråga sättes till minst 8 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte medgiva att lantmäteristyrelsen från och med budgetåret 1951/52 får från anslaget »Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m.» till sådan god man, som biträtt vid förrättning enligt dalalagen avscende laga skifte till rubbning av storskifte, utbetala dagarvode om 8 kronor.

Stockholm den 19 januari 1951.

<i>Evald Ericsson</i>	<i>E. Pettersson,</i>	<i>Arvid Hallberg.</i>
i Sörsjön.	Ersbacken.	
<i>Rob. L. Jansson,</i>	<i>Gust. K. Hellbacken.</i>	<i>Olof Hammar.</i>
Aspeboda.		
<i>Elsa Lindskog.</i>		<i>Erik Östrand.</i>